

Resultaten verantwoordingsonderzoek 2018

De Koning (I)

Rapport bij het jaarverslag

2019

Resultaten verantwoordingsonderzoek 2018 De Koning (I)

Rapport bij het jaarverslag

Vooraf

De Algemene Rekenkamer doet ieder jaar onderzoek naar de verantwoording die ministers in hun jaarverslagen afleggen over hun bestedingen, hun bedrijfsvoering en hun beleid.

Onze centrale vragen in dit jaarlijkse 'verantwoordingsonderzoek' zijn:

- Is het geld in het afgelopen jaar besteed volgens de regels?
- Waren de zaken op het departement goed geregeld?
- Heeft het gevoerde beleid de gewenste resultaten opgeleverd?

Op basis van deze vragen beschrijven wij per begrotingshoofdstuk of de verantwoordelijke ministers hun zaken op orde hebben. Vanuit onze wettelijke taak geven wij daarbij ook oordelen over de financiële informatie en de totstandkoming van de beleids- en bedrijfsvoeringsinformatie in de jaarverslagen van de ministers en over de kwaliteit van de bedrijfsvoering zelf. Met een verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer kunnen de Staten-Generaal per begrotingshoofdstuk decharge verlenen aan de minister.

Dit rapport heeft betrekking op het *Jaarverslag 2018* van begrotingshoofdstuk I over de Koning. Dit begrotingshoofdstuk valt onder de verantwoordelijkheid van de minister-president.

Onze overige publicaties in het kader van het verantwoordingsonderzoek 2018 vindt u op www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek2018.

Hier vindt u ook ons rapport *Staat van de Rijksverantwoording 2018*. Hierin nemen wij de goedkeuring van de Rijksrekening op. Ook bevat deze publicatie een overkoepelende uiteenzetting over het Verantwoordingsonderzoek 2018.

Inhoud

1	Onze conclusies	5
2	Feiten en cijfers	6
3	Financiële informatie	8
3.1	Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie	8
3.2	Transparantie functionele uitgaven van de Koning	9
4	Bedrijfsvoering	11
4.1	Oordeel over de bedrijfsvoering	11
4.2	Oordeel over de totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie	11
5	Reactie minister	12
	Bijlage 1 – Over het verantwoordingsonderzoek	13
	Bijlage 2 – Literatuur	15
	Bijlage 3 – Eindnoot	16

1 Onze conclusies

De minister-president, minister van Algemene Zaken (AZ), is verantwoordelijk voor het beheer van het begrotingshoofdstuk de Koning.

In 2018 is, in navolging van de afgelopen jaren, de transparantie over de kosten van het koningschap vergroot. Transparantie over de kosten van het koningschap moet worden afgewogen tegen het belang van bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de koning. De minister-president beoordeelt van geval tot geval of het openbaar belang dan wel het persoonlijk belang in het geding is.

De informatie over omvang en opbouw van reserveringen voor langetermijninvesteringen moet voor de controle inzichtelijk zijn. De Auditdienst Rijk en de Algemene Rekenkamer hebben inzicht in deze informatie.

Verder in het rapport

In de volgende hoofdstukken werken we de conclusies verder uit:

- Hoofdstuk 2, 'Feiten en cijfers': hierin geven we een korte beschrijving van begrotingshoofdstuk I De Koning waarover wij ons oordeel geven.
- Hoofdstuk 3, 'Financiële informatie': hierin geven wij ons oordeel over de financiële informatie in het *Jaarverslag 2018* van de Koning. Wij hebben vastgesteld dat de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk is. Op artikelniveau is ons oordeel dat de financiële verantwoordingsinformatie rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk is en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen. Wij hebben vastgesteld dat de weergegeven informatie rechtmatig en deugdelijk is weergegeven.
- Hoofdstuk 4, 'Bedrijfsvoering': hierin geven wij ons oordeel over de bedrijfsvoeringsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van de Koning.
- Hoofdstuk 5, 'Reactie minister': hierin geven wij de reactie weer die wij op 25 april 2019 ontvingen van de minister van Algemene Zaken.

2 Feiten en cijfers

In onderstaand overzicht schetsen we het begrotingshoofdstuk de Koning in cijfers. We geven weer wat de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten in 2018 waren in vergelijking met 2016 en 2017.

De uitgaven van de Koning beslaan 0,02% van de totale rijksuitgaven over 2018. Vanuit het begrotingshoofdstuk de Koning zijn in 2018 uitgaven gedaan voor € 42,8 miljoen. Daarnaast zijn verplichtingen aangegaan voor € 42,8 miljoen. De ontvangsten bedroegen € 0,01 miljoen.

Tabel 1 *Begrotingshoofdstuk de Koning (I) in cijfers in miljoenen €*

	2016	2017	2018
Verplichtingen	41,3	42,1	42,8
Uitgaven	41,3	42,1	42,8
Ontvangsten	0,04	0,06	0,01

In de begroting staan naast de grondwettelijke uitkeringen voor de leden van het Koninklijk Huis (artikel 1; € 8,1 miljoen) de uitgaven die samenhangen met het uitoefenen van het koningschap (artikel 2; € 28,9 miljoen). De doorbelaste uitgaven van andere begrotingen (artikel 3) bedragen € 5,8 miljoen. Deze betreffen onder meer de uitgaven ten behoeve van het Kabinet van de Koning bij het Ministerie van Algemene Zaken (€ 2,5 miljoen).

Naast de verantwoording in het jaarverslag (begrotingshoofdstuk I) is er ook het Jaaroverzicht Koninklijk Huis 2018, waarin uitgebreid verslag wordt gedaan van de wijze waarop de Koning en de andere leden van het Koninklijk Huis invulling aan hun werk hebben gegeven.

De uitgaven van de Koning zijn directe bestedingen (bedragen in miljard €)

Figuur 1 Uitgaven de Koning in 2018

3 Financiële informatie

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van ons onderzoek naar de financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van de Koning.

We geven in § 3.1 een oordeel over:

- de rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau;
- de rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau.

Op onze website (www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek2018) vindt u een totaaloverzicht van de:

- Verplichtingen
- Uitgaven/ontvangsten
- Saldibalans
- Afgerekende voorschotten

Hieruit blijkt dat er geen fouten en onzekerheden in de verplichtingen en in de uitgaven/ontvangsten zijn.

3.1 Oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie

In deze paragraaf geven wij ons oordeel over de financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van de Koning.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van de Koning voldoet op totaalniveau aan de daaraan te stellen eisen. Daarnaast hebben we geen fouten gevonden die de tolerantiegrens op artikelniveau overschrijden.

3.1.1 Oordeel rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid financiële verantwoordingsinformatie

Wij hebben de rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie onderzocht.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van de Koning is op totaalniveau rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen. Wij geven dit oordeel onder het voorbehoud dat de Staten-Generaal goedkeuring zullen verlenen aan de slotwetmutaties waarin alle geraamde uitgaven, verplichtingen en ontvangsten uit de begroting van de Koning in overeenstemming zijn gebracht met de uiteindelijk gerealiseerde bedragen.

3.1.2 Oordeel rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid financiële verantwoordingsinformatie op artikelniveau

Wij hebben ook op artikelniveau de rechtmatigheid, betrouwbaarheid en ordelijkheid van de financiële verantwoordingsinformatie onderzocht.

De financiële verantwoordingsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van de Koning is op artikelniveau rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.

3.2 Transparantie functionele uitgaven van de Koning

Transparantie kosten koningschap vergroot

In de afgelopen jaren is de transparantie over de kosten van het koningschap vergroot. Transparantie is belangrijk als er sprake is van publieke financiering, ook als het gaat om de Koning. Transparantie over de kosten van het koningschap moet worden afgewogen tegen het belang van bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de koning. Volgens de Raad van State (Tweede Kamer 2016) zijn daarvoor geen generieke criteria te geven. De minister-president beoordeelt van geval tot geval of het openbaar belang in het geding is. Het onderscheid tussen privé-uitgaven en functionele uitgaven van de koning is hierbij volgens de Raad van State niet relevant.

Waar het in de afweging van de minister-president niet past om inzicht te geven in de kosten van het koningschap vanwege de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de koning, moeten de overwegingen die de minister-president maakt transparant zijn vastgelegd, zodat het besluitvormingsproces achteraf reproduceerbaar is voor de controle van de Auditdienst Rijk en de Algemene Rekenkamer. Dit is het geval.

Inzicht in reserveringen

Artikel 2 van het hoofdstuk de Koning bevat de functionele uitgaven die te relateren zijn aan de uitoefening van het koningschap. De Dienst Koninklijk Huis, is een dienst met een baten-lasten karakter en¹ dient de kosten op declaratiebasis in bij de minister-president. In artikel 2 zijn uitgaven voor reserveringen verwerkt voor langetermijninvesteringen, die een baten-lastendienst in de administratie kan verwerken. De informatie over (doel en omvang van) reserveringen voor langetermijninvesteringen en dotaties en onttrekkingen aan de reserveringen worden omwille van de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van de koning niet nader gespecificeerd opgenomen in de begroting en verantwoording van de Koning. De Auditdienst Rijk en de Algemene Rekenkamer hebben voor hun controle voldoende inzicht in deze informatie. Dat is van belang in verband met de koppeling tussen de opbouw en omvang van de reserveringen.

4 Bedrijfsvoering

In dit hoofdstuk bespreken we de resultaten van ons onderzoek naar de bedrijfsvoering van de Koning. Wij hebben onderzoek gedaan naar de informatie die de minister-president, tevens minister van AZ, in het Jaarverslag 2018 van het begrotingshoofdstuk de Koning heeft opgenomen over de bedrijfsvoering. Wij geven in dit hoofdstuk een oordeel over de bedrijfsvoering (§ 4.1) en over de totstandkoming van de informatie hierover (§ 4.2).

4.1 Oordeel over de bedrijfsvoering

De minister van Algemene Zaken is op grond van de Comptabiliteitswet 2016, artikel 4.3 verantwoordelijk voor het beheer van de begroting van de Koning. Het beheer van deze begroting is onderdeel van het Ministerie van Algemene Zaken.

De door ons onderzochte onderdelen van de bedrijfsvoering van het Ministerie van Algemene Zaken voldeden in 2018 aan de gestelde eisen.

4.2 Oordeel over de totstandkoming bedrijfsvoeringsinformatie

Wij hebben de betrouwbaarheid van de totstandkoming van de bedrijfsvoeringsinformatie in het jaarverslag onderzocht in aanvulling op ons oordeel over de bedrijfsvoering.

De bedrijfsvoeringsinformatie in het *Jaarverslag 2018* van het begrotingshoofdstuk de Koning is betrouwbaar tot stand gekomen en is niet strijdig met de financiële verantwoordingsinformatie.

Rijksbreed onderzoek bedrijfsvoeringsparagraaf

Wij hebben een kwalitatief onderzoek uitgevoerd naar de informatiewaarde van de bedrijfsvoeringsparagrafen zoals opgenomen in de departementale jaarverslagen. Daarbij hebben wij de focus gelegd op de teksten en paragrafen die een positieve bijdrage leveren aan de informatiewaarde en daarmee als ‘good practice’ kunnen worden beschouwd. In de Staat van de rijksverantwoording gaan wij nader in op de uitkomsten van het onderzoek naar de informatiewaarde van de bedrijfsvoeringsparagrafen.

5 Reactie minister

De minister van Algemene Zaken heeft op 25 april 2019 gereageerd op ons concept-rapport. Hieronder geven we zijn reactie weer. De reactie staat op www.rekenkamer.nl.

De minister van Algemene Zaken schrijft:

“Met belangstelling heb ik kennis genomen van uw conceptrapport bij het *jaarverslag 2018* van de Koning. Tot mijn genoegen constateert u dat de in het jaarverslag opgenomen financiële verantwoordingsinformatie op totaalniveau rechtmatig, betrouwbaar en ordelijk weergegeven is en voldoet aan de regels voor het inrichten van de jaarverslagen.

Gelet op uw positieve oordeel, zie ik geen aanleiding voor een nadere reactie.”

Bijlage 1

Over het verantwoordingsonderzoek

In ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek beoordelen wij de kwaliteit van de jaarverslagen die de ministers op Verantwoordingsdag aanbieden aan het parlement. Wij onderzoeken ook de kwaliteit van de bedrijfsvoering van de ministeries gedurende het begrotingsjaar. Het onderzoek resulteert in onze verklaring van goedkeuring bij de Rijksrekening en de saldibalans van het Rijk. Deze zijn opgenomen in het Financieel Jaarverslag van het Rijk. De taken en bevoegdheden van de Algemene Rekenkamer voor het verantwoordingsonderzoek liggen vast in de Grondwet en in de Comptabiliteitswet. Met een verklaring van goedkeuring van de Algemene Rekenkamer kunnen de Staten-Generaal per begrotingshoofdstuk decharge verlenen aan de minister.

Onderzoek naar de jaarverslagen

Ons onderzoek naar de jaarverslagen is gericht op het vaststellen:

- of de financiële verantwoordingsinformatie betrouwbaar en ordelijk is en de financiële transacties rechtmatig zijn – dat wil zeggen in overeenstemming met de begrotingswetten en andere toepasselijke wettelijke regels;
- of de (niet-financiële) verantwoordingsinformatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering betrouwbaar tot stand gekomen is en niet in strijd is met de financiële informatie;
- of de inrichting van het jaarverslag voldoet aan de bepalingen uit de Comptabiliteitswet en de Rijksbegrotingsvoorschriften.

Bij het onderzoek naar de financiële informatie maken we gebruik van de internationale controlestandaarden voor rekenkamers (International Standards of Supreme Audit Institutions, 'ISSAIs'). Onze werkwijze is gebaseerd op risicoanalyse en we onderzoeken daarom niet iedere geldstroom tot in detail.

Wij verrichten zelf controlewerkzaamheden en maken waar mogelijk gebruik van de werkzaamheden van de Auditdienst Rijk die controleert ten behoeve van de minister. Met het oog op het budgetrecht van het parlement richten wij ons controlewerk zo in dat we over belangrijke fouten en onzekerheden niet alleen op jaarverslagniveau in totaal, maar ook per begrotingsartikel kunnen rapporteren. Om te kunnen bepalen wat wel en niet belangrijk is gebruiken we kwantitatieve en kwalitatieve tolerantiegrenzen. Voor de in het jaarverslag opgenomen informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering beoordelen wij of deze ordelijk en controleerbaar tot stand is gekomen.

Onderzoek naar de bedrijfsvoering

In ons onderzoek naar de bedrijfsvoering van de ministeries onderzoeken wij of het begrotingsbeheer, het financieel beheer, de materiële bedrijfsvoering en de daartoe bijgehouden administraties van het Rijk voldoen aan de normen van doelmatigheid, rechtmatigheid, ordelijkheid, controleerbaarheid en betrouwbaarheid.

Omdat het niet mogelijk is alle relevante elementen van de bedrijfsvoering jaarlijks te toetsen, hebben we een meerjarige aanpak ontwikkeld. We richten ons daarbij vooral op de elementen die een rechtstreekse relatie hebben met de financiële informatie in de jaarverslagen. Minstens eens in de 3 jaar onderzoeken we alle belangrijke beheersmaatregelen ('key controls') van het financieel beheer. Als we vinden dat een onderdeel van de bedrijfsvoering onvoldoende beheerst verloopt, noemen wij dat een 'onvolkomenheid' of een 'ernstige onvolkomenheid'. In onze rapporten geven we niet alleen informatie over de onvolkomenheden, maar ook over belangrijke risico's en aandachtspunten.

Onderzoek naar beleidsinformatie

Wij doen jaarlijks onderzoek naar beleidsthema's. In het onderzoek gaat het vooral om de vraag of ministers erin slagen de belastingbetaler waar voor zijn geld te leveren, en of zij het parlement hierover voldoende informeren.

Wij onderzoeken:

- hoeveel geld er wordt besteed aan het beoogde doel;
- of voor dat geld de beloofde prestaties worden geleverd;
- in hoeverre het beoogde doel wordt bereikt met dit geld;
- of de Staten-Generaal in begroting, jaarverslag en andere kamerstukken voldoende informatie hebben gekregen.

Een uitgebreide methodologische verantwoording over ons jaarlijkse verantwoordingsonderzoek staat op onze website: www.rekenkamer.nl/verantwoordingsonderzoek.

Inhoud

1 Conclusies

2 Feiten & cijfers

3 Financieel

4 Bedrijfsvoering

5 Reactie

Bijlage

Bijlage 2

Literatuur

Tweede Kamer 2016, vergaderjaar 2016-2017, 34 550 I, nr. 2, pag. 18 e.v.

Bijlage 3

Eindnoot

1. In de zin “De Dienst Koninklijk Huis, een baten-lastendienst, dient de kosten op declaratiebasis in bij de minister-president.” is de passage ‘een baten-lastendienst’ vervangen door ‘is een dienst met een baten-lasten karakter en’.

Voorlichting

Afdeling Communicatie
Postbus 20015
2500 EA Den Haag
telefoon (070) 342 44 00
voorlichting@rekenkamer.nl
www.rekenkamer.nl

Omslag

Ontwerp: Corps Ontwerpers
Foto: Corbis/Hollandse Hoogte

Den Haag, mei 2019